

„Kriminologie na přední linii kapitalismu“

Rozhovor se
Stevem Hallem a Simonem Winlowem

Steve Hall je emeritním profesorem kriminologie na Teesside University a působí jako nezávislý výzkumník. Simon Winlow je profesorem kriminologie na téže univerzitě. Společně založili Teesside Centre for Realist Criminology, kde rozvíjejí teoretický přístup ke studiu kriminality a její kontroly zvaný „ultrarealismus“. Tento přístup lze zjednodušeně charakterizovat jako opozici vůči sociálnímu konstruktivismu a levicovému liberalismu, jež dominují současné západní kriminologii. Namísto toho předkládají kombinaci kritického a spekulativního realismu, kterou prokládají četnými odkazy na filozofy Slavoj Žižeka a Alaina Badiou a kritikou kapitalismu. Níže uvedený rozhovor byl pořízen při příležitosti udělení ceny Výzkumné sítě extrémní antropologie za celoživotní přínos Stevu Hallovi v rámci konference Extreme Masculinities pořádané Vídeňskou univerzitou ve dnech od 28. září do 1. října 2017. Vedle teoretických otázek soustředících se na bližší představení Hallova a Winlowova přístupu byly diskutovány jejich empirické studie a téma politické angažovanosti kriminologů.

VW+AB: Steve, včera vám byla udělena cena za celoživotní přínos. Co za svůj nejvýznamnější přínos považujete vy sám? V osobním i pracovním životě?

SH: Myslím si, že můj zdaleka největší výkon je, že jsem v britské kriminologii vydržel působit přes dvacet let a nezbláznil jsem se. Už to bych považoval za velký výkon, protože v britské kriminologii dominuje administrativní kriminologie – ta počítá věci, kterým nerozumí a... Osobně nemám nic proti kvantitativnímu výzkumu, který může poukázat na to, že jsou zde problémy a fenomény, kterým se musíme snažit porozumět. Ale tam to končí. Proto jsme se vydali cestou kvalitativních metod sběru dat. Také jsme pro velice důslednou aplikaci teorie, nových teoretických rámců, které mohou vysvětlit fenomény, které jsou součástí současného světa. Ne světa v roce 1961 nebo 1971, ale dnešního světa. Proto za svůj největší výkon považuji, že jsem to všechno přežil a podařilo se mi zde něco zanechat. Přesvědčit pár lidí, aby začali myslet novým způsobem. To je zřejmě můj největší životní úspěch.

VW+AB: Jednou z vašich nejvýznamnějších knih je podle našeho názoru *Theorizing Crime and Deviance*. Byla vydána před pěti lety. Jaký byl podle vás její dosavadní vliv na kriminologii?

SH: Domnívám se, že měla několik dopadů. Mnoho lidí odradila od toho, aby si ji vůbec přečetli. Vysvětluji si to tím, že předkládá zbrusu nový teoretický rámeček. Myšlenky, které jsem v té knize použil, nepocházejí všechny z mé hlavy. Nový a odlišný je způsob, jakým jsou v ní propojeny. Rozhodl jsem se také oživit několik starších myšlenek, které měly být údajně

dávno pochovány, ačkoli já nepatřil k těm, kdo je tehdy prohlásili za mrtvé. Kladl jsem si otázku, proč by to tak mělo být. Pár jsem si jich tedy vypůjčil, přihodil jsem několik vlastních – ty jsou jistě horší – a vytvořil z té směsi nový přístup. Většina lidí není ochotna jej přijmout a použít jej ve svém výzkumu. Proč to tak je, na to byste se museli zeptat jich. Několika málo mladým badatelům a teoretikům však ta kniha slouží jako zásobárna myšlenek. A kniha, kterou jsme společně vydali po ní a která se jmenuje *Revitalizing Criminological Theory*, je vlastně zkrácenou verzí *Theorizing Crime and Deviance*. Některé myšlenky jsme rozpracovali dále a nazvali je ultrarealismem. V *Theorizing Crime and Deviance* náš přístup totiž ještě neměl jméno. To byl samozřejmě problém, a tak jsme ho nazvali ultrarealismus a vysvětlili jsme jej v mnohem kratší a přístupnější podobě.

VW+AB: Proč realismus a proč je ultra?

SH: Náš přístup vychází ze dvou zásadních filozofických směrů: spekulativního realismu a kritického realismu. Spekulativní realismus se obrací k tvrdé realitě, o což se snažíme také my. Kritický realismus představuje sociologický přístup. Sociální realitu chápe na třech úrovních. Ta první, jež je silnou stránkou administrativních kriminologů, je empirická (empirical). Pod ní leží faktická úroveň (actual), která zahrnuje události, které jsou subjektivně prožívány. A pod tím vším leží realita neboli reálno (real), což jsou struktury a procesy, které vrhají lidi do různých situací, v nichž se ty události stávají, a které je tvarují. Reálno tedy tvoří kontext pro faktickou a empirickou rovinu. Faktickou úroveň jsme schopni částečně nahlédnout, ale k reálnu se nedostaneme. Z toho důvodu musíme začít u teorie, u přemýšlení, jestli mi rozumíte. Musíme znovu začít myslet.

No a tak jsme začali. K třem úrovním přidáváme čtvrtou, kterou podle Slavoj Žižeka nazýváme sférou fetišistického zapření. Ta třicet let stará debata o struktuře a jednání je nesmysl. Ve skutečnosti se každý den rozhodujeme o tom, co ve svém vědomí potlačíme a co ne. Řekneme si: „Nechci na to myslet,“ a potlačíme to. Tím přenecháváme prostor realitě, aby se utvářela sama od sebe. Jednoduše dáváme věcem volný průběh, necháváme je, aby se děly. Děláme to všichni, říkáme si: „Já vím, globální oteplování a tak dále, ale nechce se mi o tom přemýšlet, nechce se mi měnit svoje zvyky, tak budu prostě dál jezdit autem.“

SW: Výraz „ultrarealismus“ jsme si vypůjčili z dějin umění. Bývá spojován s umělci malujícími akty a tak podobně. Na jejich díle je zajímavé, že se pokoušeli zachytit realitu věrněji, než jak by to dokázala fotografie. Jejich malby měly být realističtější než realita, měly zachytit její podstatu. Čím je tělo pro malíře Luciana Freuda? Čím je ženské tělo? Snaží se jej zachytit ve vší syrovosti, překročit povrchní, trojrozměrný obraz a dostat se k samotnému jádru věci. Ultrarealismus se vyznačuje podobným důrazem na to, abychom se dostali do hloubi důležitých generativních procesů, věcí, které ovlivňují vnější roviny reality, zvláště tu empirickou, čímž mám na mysli život, který všichni každodenně prožíváme.

V širším kontextu zahrnuje i ostatní druhy realismu. Spekulativní realismus je vystaven na kritice fenomenologie. Odmítá fenomenologický předpoklad, že nemůžeme porozumět věcem samotným, ale pouze významům, které jim přikládáme. Spekulativní realisté toto odmítají. Je třeba vrátit se ke skutečnému světu a uvědomit si, že se materialita světa mění. Žijeme v éře antropocénu, naše činnost má zásadní dopad na způsob fungování světa jako ekologického systému. Nejde pouze o porozumění příběhům, které o této změně vyprávíme. Musíme jim porozumět jako věci o sobě. Toto uvažování se týká rovněž dalších větví realismu. Jedním přímočarým příkladem je cynický realismus, jakého jsme neustále svědky v

médiích. Znáte třeba Americké psycho, Breta Eastona Ellise? Nebo Michela Houellebecqua a jeho cynický depresivní realismus, podle nějž jsme všichni v konečném důsledku povrchní egoisté, kteří se starají jen o své sobecké potřeby v čele se sexuální touhou a na ničem jiném nezáleží?

SH: Dám jiný příklad. Po celém světě mizí pracovní místa, v budoucnosti se očekává, že se jejich počet zmenší na polovinu. Co to bude znamenat pro kriminální trhy? Řekl bych, že je to zcela zřejmé. Do kriminálních aktivit se zapojí víc lidí. Pokles míry kriminality na Západě je pouhá iluze. Ve skutečnosti klesá vloupání, krádeže aut a podobně, ale nahrazují je podvody a další kriminální praktiky na internetu. Samozřejmě je zde vliv třídní struktury – někteří lidé to umí s počítači a jiní sotva umí číst. Vytvoří se tak dvouvrstvý kriminální trh. Někteří budou pracovat v terénu, jiní je budou organizovat – zařizovat dodej drog, výrobu falešných steroidů a podobně – a další je budou prostě doručovat v terénu a taky brát! Stanou se tak distributory v terénu, proletariátem těch, kdo tyto masy lidí řídí v globálním měřítku. Pokud se tedy díváme na realitu, říkáme tomu ultrarealismus, protože zacházíme ještě dále než kritický realismus. A chceme se dostat k tomu, co bylo posledními dvěma třemi generacemi fetišisticky zapíráno.

Co se týče ultrarealismu, je potřeba říct, že je to jeden z mála teoretických přístupů v sociálních vědách, které prosazují specifickou metodologii. My jsme se vždy věnovali etnografickému výzkumu v menším měřítku, ale v budoucnosti bychom se rádi posunuli dál a vytvořili síť etnografů, kteří zachycují realitu jako každodenní život běžných lidí. Ti pak samozřejmě mohou svá data triangulovat a podívat se na tu opravdovou realitu, na to, co se nazývá konkrétními univerzáliemi. Pokud zaznamenáme, že se v nízkopříjmové lokalitě v severovýchodní Anglii rozvíjejí nové kriminální trhy a podobný vývoj pozorujeme v nízkopříjmové oblasti v jižním Walesu, potom se možná něco podobného objeví třeba v Praze.

VW+AB: Jakou etnografiu máte přesně na mysli? V antropologii existuje již dlouho ostrá kritika představy, že je možné cokoli objektivně reprezentovat. Jak nás tedy může etnografie dostat k realitě, o níž mluvíte?

SH: Skrze kritiku kritiky. Já s tou kritikou zcela nesouhlasím. Nemyslím si totiž, že jsme vězni svého vnímání světa. Pokud bychom realitě alespoň trochu nerozuměli, nemohli bychom přežít. Něco málo o ní víme, domnívám se, že dokonce o něco víc než připouštíme. Ale netroufáme si říct to nahlas. Myslím, že tu kritiku je třeba odmítnout. O realitě toho víme dost na to, abychom stanovili pravděpodobnostní kauzalitu, víme toho dost o objektivním strádání lidí. Mám-li dát příklad, jestliže můžeme dokázat, že překotná deindustrializace přináší nezaměstnanost, bídu a expanzi kriminálních trhů, jedná se o kauzální vztah. Jedná se samozřejmě o mechanickou kauzalitu, lidé jsou aktéři, mohou tomu zabránit, ale je to určitá tendence. Ultrarealismus vrací pravděpodobnostní kauzalitu zpět do metodologie. Takže víme dost na to, abychom objektivně určili, že lidé trpí. S tím souvisí nutnost definovat pojem újmy. Zjednodušeně lze újmu chápat jako situaci, kdy se něco dostane do horšího stavu, než v jakém to bylo předtím. Tohle pojetí však nestačí, musíme vytvořit objektivně-konsenzuální pojetí újmy. Zní to vtipně, že? Existuje vtip, kdy se baví relativista s objektivistou. Ten první říká tomu druhému: „Objektivní pojetí újmy přece nemůže existovat.“ Objektivista namítá: „Dostal jsi někdy ránu čelem do nosu?“ A relativista: „Co je to tady za krev, nepraštil jsem se někde do nosu?“

VW+AB: Na druhé straně je zde otázka významu, souhlasíte? Kulturní kriminolog by na to zřejmě řekl, že újma způsobená v boxerském ringu není totéž co újma způsobená na ulici.

SH: Ano, to jsou velmi odlišné věci. My se nicméně chceme zaměřit na skutečnou fyzickou újmu, na zásadní psychologickou újmu – depresi, utrpení, úzkost, rozpad rodin a další hrozná věci, které se lidem dějí. Pokud neporozumíme těmto hrůzám, které se lidem nyní stávají, můžeme rovnou rezignovat na naši lidskost. Zapomenout na všechno a stát se relativistickými plovoucími signifikanty a odletět třeba na Měsíc. Rovnou opustíme tento svět. Ostatně Peter Hallwood, filozof inspirovaný teorií Alaina Badiou, tvrdí, že filozofie po Kantovi nepředstavuje než snahu uniknout světu, jako bychom byli jen návštěvníky v galerii: díváme se, pozorujeme, ale nikdy neintervenujeme.

SW: A to nás vrací zpět k ultrarealismu. Rozvoj realismu v kriminologii je obvykle spojován s levicovým realismem, s dílem Jocka Younga a Johna Leaho. Během 80. let došla levicovému realismu pára, institucionalizoval se a postupem času se začal orientovat pouze na drobné politické intervence. My jsme ale chtěli jít dál, proto jsme vytvořili političtější teoretický rámec, jehož základní otázkou je: kam až musíme zajít, abychom zmenšili lidské utrpení? Občanská společnost, ekologie, psychologie subjektu, to jsou jen některé z vrstev sociální reality. Ultrarealismus není pouze dalším stádiem vývoje levicového realismu, jde o zásadní změnu kurzu od mikro-intervencí do sociálních politik, které usilují o vyřešení konkrétního problému, směrem k zásadnímu teoretickému pokusu posunout se dál a zjistit, nakolik je potřeba do chodu světa zasáhnout, abychom mohli pozorovat pozitivní dopady na empirické úrovni.

VW+AB: Úlohou kriminologů je tedy v podstatě vycházet při našem bádání z tohoto pojetí újmy. Dalo by se říct, že tvoří základní kámen vašeho ultrarealistického přístupu?

SH: Ano. Újma je jeden z těchto základů. Mrtvá těla, to jsou reálné důsledky. Mrtvá těla, předčasně zemřelá těla, to není nic dobrého. V Americe, třeba v upadajících oblastech na jihu Chicaga, se střílí více než například v Oslu, je to tak? Něco se tam děje. Máme zde újmu, děti se zde zabíjejí navzájem a taky je zabíjí policie. A děti zase zabíjejí policisty. Je rozdíl, jestli jste tam nebo v Oslu. Vidíme, že se tam něco děje, a tak začínáme zkoumat. Zkoumáme pomocí etnografické metody, vytváříme teoretický rámec, který propojujeme s koncepty, jako je deindustrializace, která leží v základu mnoha kulturních problémů, v agresi a tak dále. Ale nejprve hledáme objektivní konsenzuální pohled na újmu. A ta existuje, zapomeňme na ty relativistické bláboly.

Ale nechme relativismus relativismem a posuňme se dál. V knize *Theorizing Crime and Deviance* jsem použil model jádra a periferie – čímž nechci říct, že jsem objevil kámen mudrců a tím veškeré bádání končí, ale máme tady periferní újmy, jako je ta plynoucí z užívání marihuany. Samozřejmě lze o nich uvažovat relativisticky – vždyť o nic nejde, není to nic hrozného –, i když víme, že její užívání není bez rizika. A pak jsou tady jádrové újmy: vražda, násilí, domácí násilí, deprese, úzkost, kriminální trhy, které ničí lidské životy a celá společnost. Toto jsou újmy, jimiž se musíme zabývat. A musíme se rozhodnout, které to vůbec jsou, což se neobejde bez poctivé diskuse. Zatím jsme se jí vyhýbali, protože nám je dobře v našem relativistickém, lhostejném a pohádkovém světě administrativní kriminologie. Myslíme si, že všechno bude fajn – stačí jen, když zajistíme, aby věznice byly o něco příjemnější. Ne. V kriminologii musíme začít diskutovat o újmě a musíme to udělat hned.

VW+AB: Psali jste o vyhazovačích, sociálním vyloučení a extrémní pravici. Jak tato témata spolu souvisejí?

SW: Zaprvé, všechny tyto knihy se zakládají na mých podrobných empirických výzkumech. Naše perspektiva se vyvíjela mnoho let a vychází z porozumění reálnému světu, jenž zůstává stranou pozornosti. Univerzitní kampus je na hony vzdálený skutečným sociálním problémům, které sužují některá naše bývalá industriální města. My jsme se na tento svět chtěli podívat zblízka a vtáhnout ho do světa akademie, chtěli jsme odhrnout závěs a říct: „Podívejte, tohle je důležité! Zde se odehrává skutečný život. Nemůžete zarputile opakovat svoje dogmata a odvracet se od této naléhavé reality.“ Proto jsme se rozhodli vyprávět empiricky podložené příběhy, ale také jsme chtěli proniknout do hloubky a uvést tyto příběhy do vhodného kontextu, který by nám umožnil mluvit o ekonomických změnách, změně třídního uspořádání, rozkladu tradičních komunit, změnách týkajících se třeba i genderových identit a tak dále, které se odehrávají víceméně souběžně se změnami socioekonomického systému.

Donekonečna jsme mluvili o kapitalismu, o tom, co jeho vývoj znamená pro každodenní život na empirické úrovni. Mluvili jsme o Británii, která byla „dílnou světa“ a své výrobky vyvážela do celého světa, a o Británii, kde se už nevyrábí téměř nic. Všechno dovážíme ze zemí, kde je práce levnější, a proměnili jsme se tak z výrobní ekonomiky na ekonomiku spotřební. V našem výzkumu se zaměřujeme na následky tohoto procesu. Neměli jsme ale v úmyslu psát pouze etnografické studie o lidech v jejich prostředí. Snažíme se prozkoumat generativní procesy. Mnoho času jsme tak věnovali promyšlení souvislosti mezi evolucí kapitalismu a kulturou tak, jak ji žijí obyčejní lidé.

Všechny tyto empirické studie spojuje snaha zatáhnout univerzitní systém do kontaktu se skutečným světem, od kterého jsme se odvrátili, fetišisticky jej zapřeli a zahrabali jej někam hodně hluboko. Jsem přesvědčen, že se kriminologie a obecně sociální vědy musejí vrátit ke kritice ideologie. A stejně tak je potřeba vytvořit nová pojetí globálního kapitalismu, která budou reflektovat jeho současnou podobu, ne tu ze 70. let. Dnešní kapitalismus představuje dynamický globální proces, jemuž stále více vládne finanční kapitál a jenž je odstřižnutý od produktivních trhů a stále lhostejnější k základním formám spotřeby – kapitalismus, který je jen o spekulacích. Pokusili jsme se tedy propojit empirickou rovinu, tj. naše studie skutečných lidí a jejich životů, se socioekonomickým a historickým kontextem a pokračovali k nejhlubší rovině, kde mluvíme o základní povaze kapitalismu. Jinými slovy: co vlastně kapitalismus znamená na těchto jednotlivých úrovních a jak dopadá na skutečné lidské životy.

VW: Dobře. Kromě toho vás zajímá politický protest. Myslíte si, že kriminologové jako takoví mohou hrát roli Gramscioho organických intelektuálů? Mohou se podílet na politických aktivitách? A jak mohou podpořit konkrétní politická hnutí?

SH: Takhle, jednu věc je třeba zmínit na úvod. Kriminologové nejsou opravdovými organickými intelektuály. Jsou vychovávaní, vedeni k tomu, aby o světě přemýšleli určitými způsoby, které kritizujeme v naší práci o ultrarealismu. No a to je podle mě právě ten problém, s tím už je třeba přestat. Toho organického intelektuála v nás musíme takřikajíc probudit, musíme myslet nejen zdola nahoru, ale také shora dolů, musíme přemýšlet jak o abstraktních systémech, tak o vlastní realitě. Takže ano, můžeme obnovit trochu toho organického intelektuálního, osvobodit nás od různých omezení, ale v současnosti to není nic jednoduchého, když tady máme Boloňský proces, v jehož důsledku jsou výzkumná témata už do značné míry předem dána. Chtějí po nás, abychom zkoumali určitým způsobem a určitá témata – *wellbeing*,

ekonomickou prosperitu atd. Avšak to, co nás doopravdy zajímá, jde mnohem hlouběji. Dostaneme na to čas a peníze? Nevím. Každopádně je to důležitý spor. Témata výzkumu nemají určovat nikým nevolené orgány, jako je Akademie společenských věd či Boloňský proces. To bychom měli dělat my – akademici. To my jsme ti, kteří mají doktorské tituly, badatelské zkušenosti, nápady a teorie, my bychom měli řídit svůj vlastní výzkum a rozhodovat o tom, co je důležité. A zase, podaří-li se nám vybudovat výzkumné síť tady, v Americe, anglicky mluvícím světě a jinde, mohli bychom začít měnit současnou akademickou kulturu. Teprve potom může vzniknout to, o čem jste mluvil. Když to neuděláme, tak nic.

SW: Jedním z důvodů, proč si myslím, že jsme na dobré cestě, je to, že nás nemají rádi ani pravičáci, ani levičáci. Vzhledem k tomu zkrátka musíme mít aspoň částečně pravdu. Pokud nás opravdu nemají rádi tak, jak si myslím. Mnoho našich kolegů z politické levice – my se pořád obecně považujeme za politickou levici, vyrostli jsme v ní, všechny naše politické texty vznikly jako kritika kapitalismu a toho, co způsobuje na každodenní úrovni – jsou také levicoví aktivisté. Problém je v tom, že spousta politického aktivismu nakonec nedělá nic jiného, než že přispívá k tomu, aby tento systém zůstal zachován. Liberální kapitalismus a liberální demokracie v jistém smyslu vyžaduje určitou, ne příliš radikální kritiku. Potřebuje ji, aby mohl dál fungovat. To je jádro Žižekovy lekce z politického aktivismu. Vždy je třeba se ptát poté, co vyrazíte ven, zamáváte transparenty, zademonstrujete si a přijdete domů, co se změnilo. A pokud se nezměnilo nic a nevypadá to, že by se něco mohlo změnit, možná je čas si říct: „Nejspíš náš aktivismus je součástí fungování tohoto systému.“ Možná tím skutečně radikálním činem není než přestat s tímhle pseudoaktivismem, který nic reálného nemění, nikam nevede a je spíš kontraproduktivní. Aktivismus musíme od základu znovu promyslet. Musíme promyslet to, jak vůbec můžeme vytvořit efektivní kritiku – kritiku, jež může získat nějakou sílu a politickou podporu a která může oslovit různé komunity napříč společnostmi a něčeho dosáhnout.

VW+AB: Tomu rozumím, ale je to formulováno tak obecně, že se toho mohou zhostit nejen kriminologové, ale také političtí filozofové nebo ekonomové, v podstatě kdokoli. Je v tom všem nějaké zvláštní místo pro kriminology?

SH: Myslím, že ano. Kriminologové působí na přední linii kapitalismu. Kriminální trhy, úzkost, deprese, drogy, vraždy, gangy, všechny tyto věci, jimiž se zabýváme, jsou základními důsledky všeho, co je špatně s globálním kapitalismem. Anebo jsou přinejmenším zakotveny v kontextu globálního kapitalismu. Jako kriminologové jsme patrně v lepším postavení než kterákoli jiná sociálně-vědní disciplína, pokud jde o identifikování a osvětlování důsledků kapitalismu. Můžeme se ozvat zpátky a říct: „Podívejte, co se děje!“ Avšak namísto obviňování jednotlivců či rodičů nebo kdovíkoho můžeme říct: „Tento kontext je produkován tímto systémem.“ Detroit, Motorové město, kdysi vyrábělo všechna auta v Americe, dnes v některých jeho čtvrtích nenajdete nic než drogový trh. Chápete, jak to myslím?

SW: Mnoho kriminologů, zvláště těch levicových, se zaměřuje na to, co se děje PO zločinu: jak ovlivnil oběti, jak na to reagovalo místní společenství a tak podobně. Jenže tím zcela uhýbáme od naprosto zásadního tématu: co přesně vede člověka k tomu, aby při dosahování svých zájmů někomu ublížil? Proč, proč prokristapána? Co žene jedince k tomu, aby udělal ty nejstrašnější věci, které si umíme představit? Tohle všechno je v podstatě z kriminologie vytěsněno. A když se tomu chci věnovat, napíši třeba článek, v němž formuluji teoretický rámec

vysvětlující například vztah maskulinity a násilí, bývá dost složité jej publikovat, protože je mi vytýkáno, že zevšeobecňuji zkušenosti jednoho člověka, přičemž u jiných mohou existovat úplně jiné příčiny toho, proč se uchylují k násilí. Tohle je konstantní kritika mé práce, tenhle druh povinného liberalismu, respektive relativismu, který je nám jím vnucován a jemuž údajně nemůžeme uniknout: neexistují žádné generativní příčiny, neexistují žádné stěžejní otázky. Jenže naši analýzu lidského chování mohou utvářet pouze univerzální zkušenosti.

SH: Na způsob jednoduchého původního pozitivismu můžeme ukázat, že existují různé míry vražednosti v chicagském South Side a Oslu. Potom se začínáme ptát proč. Uděláme pořádný etnografický výzkum s pořádnou teorií. Vytvoříme teoretický rámec, který to vysvětlí. Proč lidé, kteří se cítí tolik rozčarovaně a bezvýchoďně, spíše ubližují jiným lidem, než aby se s nimi spojili a dosáhli tak politické solidarity, která by mohla zlepšit jejich situaci. Proč raději volí ubližování druhým? Proč jsou tak cyničtí? Má to něco společného s ideologií? Ano, přesně to si myslím. Ano, musí to mít něco společného s cynismem, který se nachází v jádru neoliberální ideologie. Starej se sám o sebe, idea, podle které sobectví a chamtivost vytvoří bohatství, soukromé neřesti se zázrakem trhu změny ve veřejné ctnosti. Věříme tomuhle nesmyslu, přitom je to ideologie. Mluvili jsme s hodně lidmi, zločinci, kteří nám říkali: „No, se zločinem jsem začal proto, že každý to tak má, všichni ostatní jsou grázlové, tak proč ne já?“ Já se domnívám, že za to může ta beznadějnost, neschopnost vidět jiné cesty, cynismus, všechno tohle dohromady vytváří nebo ovlivňuje tuhle volbu, zda budu ubližovat druhým nebo se pokusím přijít s politickým řešením společenských problémů. Byla doba, kdy byli lidé z dělnické třídy mnohem více politizováni, více věřili v socialismus, sociální demokracii, ve své politiky, v politický aparát. Teď je to jinak, i když časy se mění. Corbyn, Bernie Sanders, díky nim si lidé říkají, že možná ta politika má smysl, že by se sami mohli aktivně zapojit. Ve Spojeném království hodně lidí inspiroval Corbyn, možná se věci skutečně mění. Kriminologové by tyto změny měli vzít v úvahu a jít s dobou. Současná kriminologie je líná a pomalu odumírá, protože stále jen reprodukuje čtyřicet, padesát či šedesát let staré myšlenky. Goffman, Foucault, Stanley Cohen, nic z toho mě nezajímá. Potřebujeme nový začátek, musíme znovu začít myslet a vytvářet nové myšlenky. Neexistuje nic jako morální panika, neexistuje nic jako biomoc, neexistuje nic jako hegemonní maskulinita, tyhle hloupé myšlenky patří minulosti.

VW+AB: Poslední otázka, máte nějakou radu pro české kriminology nebo mladé kriminology? Co by měli dělat, aby také jednoho dne získali cenu za celoživotní dílo?

SH: Musejí mluvit o ultrarealismu (smích) a přesvědčit mladé výzkumníky, že se svět tam venku změnil, a tak potřebujeme nové myšlenky, etnografické sítě, potřebujeme nové výzkumné metody, jako je virtuální etnografie, etnografie online, a stejně tak potřebujeme nové teoretické přístupy. Musejí přesvědčit lidi, aby si našli trochu času a navzdory všemu tomu administrativnímu, čísla-louskajícímu výzkumu začali myslet, číst nové knihy a studovat nové myšlenky.

SW: Já s ním nesouhlasím, chci říct něco jiného (smích). Kdybych mluvil přímo s českým kriminologem nebo kriminoložkou, řekl bych jim: zapomeňte na staré profesory a jejich myšlenky a obecně myšlenky, které vám byly vnuceny během vašeho studia, a dívejte se na svět vlastníma očima. Mějte dost sebedůvěry na to, abyste zformulovali svůj vlastní příspěvek a explanaci. Nenechte se spoutat starými mrtvými koncepty. Vydejte se do světa, kterému rozumíte nejlépe, a vytvořte si svou vlastní teorii o něm. Nevšímejte si ničeho z toho, co vás svazuje.

SH: Ale my jsme ti profesoři... (smích).

SW: Ale no tak! Ale vlastně jo, to je přesně ono. Nám to nevadí – on vám lže –, budeme moc rádi, když nás zavrhnete, jestliže dokážete, že se mýlíme. Pokud nám řeknete, že děláme chybu, a uděláte to čestně, bez stereotypizování a karikování našeho přístupu, pak to jenom vítáme a půjdeme dál. Nejde o to, že jsme teď vytvořili tenhle model a chceme ho aplikovat všude. Chceme být součástí debaty, která celou naši disciplínu posunuje kupředu. Takže jen nás zavrhněte, pokud se mýlíme.

SH: Pokud se mýlíme. Ultrarealismus nemůže být stejný za pět nebo deset let. Musí se totálně změnit, nahradit. Jakmile se v přehradě objeví prasklina, jen ať voda vyteče ven. A uvidíme, kam nás to dostane.

Rozhovor vedli Václav Walach a Alica Brendzová, kteří působí na Katedře antropologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. Vznik rozhovoru byl umožněn díky projektu „Bezpečnostní rizika sociálně vyloučených lokalit: Vytváření znalostí a nástrojů pro prevenci a management kriminality (VI20152018022)“, který byl podpořen Programem bezpečnostního výzkumu ČR 2015-2020 (BV III/1-VS). Rozhovor byl redakčně zkrácen a upraven.